

Kriminalitet je sveprisutna pojava. Kriminalitet podjednako pogađa sva društva.

Svako može da postane žrtva kriminaliteta!

Smatra se da većina ljudi barem jedanput u životu postane, direktna ili indirektna, žrtva kriminaliteta.

Žrtva kriminaliteta

Pod žrtvom kriminaliteta smatra se lice koje je usled izvršenog krivičnog dela pretrpelo materijalnu i/ili nematerijalnu štetu, odnosno:

- **fizički bol (povrede)**
- **psihičke patnje**
- **uništenje ili oštećenje imovine**
- **umanjenje imovine ili sprečavanje njenog uvećanja**
- **strah**
- **grubi napad na svoja osnovna prava.**

Krivično delo je za svaku osobu neočekivano, nepredvidivo i traumatično iskustvo

Žrtva oseća da gubi kontrolu nad svojim životom. Njena sigurnost i samopouzdanje bivaju poljuljani i često se pita: **Zašto se to baš meni dogodilo?** Pokušavajući da nađe odgovor, često optužuje sebe za ono što se desilo. Oporavak od traumatičnog događaja je proces. Njega karakteriše nekoliko faza, praćenih različitim psihičkim i fizičkim poremećajima kao i poremećajima u ponašanju:

Početna reakcija šoka:

- dezorijentisanost, panika ili paralizovanost
- osećaj napuštenosti i bespomoćnosti, strah, opšta slabost, pritisak, probadanje u grudima, teškoće u disanju
- teškoće u razumevanju, koncentraciji, obradi informacija;
- osoba pokušava da poništi iskustvo, smatra da to nije smelo da se desi, odnosno da to nije trebalo baš njoj da se dogodi.

Faza reakcije:

- žrtva čini različite manje ili više uspešne napore da se zaštiti od stresnog događaja i njegovih posledica;
- može da se oseća zbunjeno, ogorčeno, frustrirano, uprljano, oštećeno;
- prateće pojave su i depresija, gubitak samopoštovanja, poremećaj ishrane i spavanja, glavobolja, povraćanje, zavisnost od lekova, alkohola, cigareta;
- žrtva se povlači, oseća se izolovanom iz porodičnih i širih socijalnih kontakata, može da strepi od napuštanja kuće i otvorenog prostora.

Faza oporavka:

- najvažnije za oporavak žrtve je da prihvati realnost, da ne krivi sebe, obnovi svoj život i zaštiti se od mogućeg ponovnog povređivanja;
- osoba koja je pretrpela krivično delo može da traži i prima pomoć drugih ljudi.

Prevazilaženje iskustva ili nova orijentacija:

- kada uspe da povрати samopouzdanje i samopoštovanje, osoba može da nastavi sa normalnim životom.

Međutim, ne reaguju sve osobe isto na iskustvo sa kriminalitetom:

- neke se oporave nakon par dana ili nedelja, drugima je potrebno mnogo više vremena;
- nekim osobama su dovoljni pomoć i podrška porodice, rodbine, prijatelja, ali neke očekujui odgovarajuću reakciju države i društva u celini.

Žrtva od države očekuje:

- ✓ blagovremeno reagovanje nadležnih organa;
- ✓ pomoć i rešavanje slučaja;
- ✓ da se učinilac uhvati i kazni;
- ✓ da se pričinjena šteta popravi ili nadoknadi;
- ✓ da se saniraju druge posledice krivičnog dela.

Žrtvama su potrebni savet, podrška, informacije i zaštita!

Ako država i društvo ne reaguju ili je reakcija zakasnela i pogrešna, početno iskustvo povređivanja se pojačava, što izaziva novu traumu i frustraciju kod žrtve (tzv. sekundarno povređivanje).

Žrtva se oseća otuđeno, izolovano i nesigurno, gubi poverenje u druge ljude, u državu i njene službe i u mogućnost da čovek zaštiti sebe i svoju imovinu.

Zato je obaveza svakog demokratskog društva da građanima pruži zaštitu, ublaži posledice krivičnog dela, razume probleme i patnje žrtve, omogući ostvarivanje njihovih prava i tako umanjiti ili eliminiše sekundarno povređivanje!

Prava žrtava kriminaliteta

Prema *Deklaraciji UN o osnovnim principima pravde za žrtve kriminaliteta i zloupotrebe vlasti (1985)*, osnovna prava žrtve su:

- pravo na život
- pravo na slobodu
- pravo na ličnu sigurnost i bezbednost.

Tome treba dodati i pravo:

- da bude prepoznata i priznata kao žrtva
- da zahteva zaštitu svoje privatnosti, fizičke bezbednosti i psihičke dobrobiti
- da posledice izvršenog krivičnog dela budu priznate od strane društva
- da dobije informacije o svojim pravima i načinu na koji može da ih ostvari
- da dobije informacije o službama koje joj stoje na raspolaganju
- da dobije informacije koje se odnose na krivični postupak
- da ostvari pravo na naknadu štete nastale krivičnim delom
- da ima pristup besplatnim službama za pomoć žrtvama u kojima rade obučeni profesionalci i volonteri.

Žrtva krivičnog dela ima pravo na pravedan tretman pred zakonom, a prema njoj se treba ophoditi sa saosećanjem i uz poštovanje njenog dostojanstva!

Žrtva kriminaliteta ima pravo da zna:

- kome i na koji način može da prijavi krivično delo
- šta može da očekuje od nadležnih službi
- kakvi su njen položaj i uloga u krivičnom postupku
- kako može da ostvari pravo na naknadu štete prouzrokovane krivičnim delom.

Sve žrtve imaju jednaka prava, bez obzira na pol, uzrast, rasu, jezik, nacionalnu ili etničku pripadnost, veru, političko opredeljenje i druge karakteristike!

Država bi trebalo da garantuje ova prava bez obzira da li je učinilac uhvaćen, lišen slobode ili osuđen!

Žrtva ima pravo da zna koja joj prava pripadaju i kako može da ih ostvari!

Osoba kojoj su pruženi pomoć, podrška i informacije, lakše će moći da se suoči sa posledicama izazvanim krivičnim delom, odnosno:

- ✓ moći će da razume krivično delo u njegovom pravom kontekstu
- ✓ neće više da krivi sebe za ono što se dogodilo
- ✓ povratice samopouzdanje i samopoštovanje, ali i
- ✓ poverenje u spremnost države i društva da joj u procesu oporavka pomognu!

Zbog toga danas u svetu postoje službe za pomoć žrtvama kriminaliteta koje im pomažu da povrate psihološke, emotivne, socijalne i praktične gubitke, pružajući emotivnu i praktičnu pomoć.

Služba VDS info i podrška žrtvama je tu da Vam pomogne i pruži:

- emotivnu podršku, nekog sa kim ćete podeliti Vaše iskustvo, ko će razumeti Vaše potrebe, patnje i probleme sa kojima se suočavate
- informacije o pravima koja imate i kako možete da ih realizujete,
- upućivanje na nadležne državne službe ili nevladine organizacije u zavisnosti od konkretnih potreba!

Naš rad se zasniva na principima poverljivosti, poverenja i poštovanja potreba i osećanja!

VIKTIMOLOŠKO DRUŠTVO SRBIJE

Tel/fax: 011328 22 94
E-mail: vds@Eunet.yu
Web-site: www.vds.org.yu

Štampanje ove brošure pomogla je Kanadska ambasada

Canadian
International
Development
Agency

Agence
canadienne de
développement
international

Canada

VIKTIMOLOŠKO DRUŠTVO SRBIJE

**ŽRTVE KRIMINALITETA
I NJIHOVA PRAVA**